

RUSKÁ MODERNA, AVANTGARDA A POSTMODERNA V ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH PREKLADOCH

MÁRIA KUSÁ (BRATISLAVA)

Formulácia témy vyplýva z môjho dlhodobejšieho záujmu o problematiku prekladu: explicitne sa tejto témy dotýkam v obidvoch štúdiách publikácie *Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996*¹, reflektujúcich jednak medzivojnové obdobie,² jednak obdobie po roku 1990,³ keď podčiarkujem význam česko-slovenského kontextu pre recepciu ruskej literatúry aj keď v oboch obdobiach z rozličných dôvodov. V medzivojnovom období ide o postupnú emancipáciu slovenského prekladu tak, ako to práve v jeho druhej polovici konštatovala slovenská literárna komunita - že totiž každé recepčné prostredie má svoju recepčnú situáciu voči jednotlivým literatúram. A práve v závere medzivojnového obdobia sa (ústami L. Novomeského a ďalších - inak svetonáhládovo orientovaných) konštatovala prekladová konkretizácia vlastnej, od českej odlišnej potreby prijímajúcej kultúry vo vzťahu k vysielajúcej.⁴

Medzivojnový slovenský kultúrny priestor z hľadiska prekladovej produkcie utvárali aj - a možno veľmi zreteľne popri iných práve pragmatické okolnosti: medzi nimi aj a. dôležitosť vytvorenia bázy „čítania študujúcej mládeže“, b. schopnosť zásobovať trh v čase divadelného ochotníckeho bojomu dramatickými textami, c. nevyhnutnosť komplementarizovať absentujúce žánre, typy literatúry, čítania... Zároveň však skúsenosť medzivojnového obdobia vypovedá i o tom, že šírka i prehĺbenie prekladateľského záberu v slovenskej recepcii ruskej literatúry, má v slovenskom prostredí stále (podobne ako tomu bolo aj v 19. storočí) silne ideologizujúci charakter: najmä časopisecké preklady súvisia výrazne s orientáciou periodika, čo je nakoniec v čase „veľkého tresku“ v ruskom kultúrnom priestore pochopiteľné - a v tomto zmysle neboli primárne - moderna a ani avantgardy - pre slovenský

¹ Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996. Stručné dejiny umeleckého prekladu na Slovensku. zv. 4. Bratislava, ÚSL SAV 1998, 226 s.

² KUSÁ, M.: Hĺbka a šírka záberu. (1918-1938). s. 41-65.

³ KUSÁ, M.: Situácia znovu neprirodzená (1990-1996). In: Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996, cit. d., s. 132-139.

⁴ Vid' štúdie KUSÁ, M.: Preklad v česko-slovenských súvislostiach. Epizóda z dejín česko-slovenskej vzájomnosti/nevzájomnosti. In: Česko-slovenská vzájomnosť a nevzájomnosť. FFMU, Brno 2000, s. 113-118. LESNÁKOVÁ, S.: Poznámky o ruskej literatúre v slovenskej kultúre. Fakty, ktoré sa nedostali do Stručných dejín. Slovak Review, 7, 1998, č. 2, s. 105-114.

kultúrny priestor dobovo veľmi zaujímavé. Reálnu absenciu prekladov (vo väčšom množstve) modernistických či avantgardných textov nemožno teda pripísať na vrub výlučne retardujúcej (?) či skôr komplementarizujúcej funkcii existujúcich a vznikajúcich českých prekladov - aj keď zrejme v tomto čase sa výrazne utváral „návyk“ na ich čítanie. Túto tradíciu čítania českých prekladov svetovej literatúry spoluutvárali aj Čapkove či Nezvalove básnické preklady francúzskej moderny, resp. avantgardy a vo svojej špecifickej podobe, aj keď výberovo v zmysle recipienta resp. typu preloženého textu, pretrváva dodnes. Tento návyk však akoby neplatil, čo je pomerne osobité, pre preklady textov ruskej proveniencie, kde oná, ideologicky často nadužívaná proklamovaná jazyková či „etnická“ blízkosť smerovala čitateľa v slovenskom kultúrnom priestore skôr k slovenským prekladom.

V medzivojnovom období nemožno asi nepripomenúť rozdielnosť charakteru i proporcií ruskej emigrácie v Čechách, na Morave a na Slovensku. Známe je tvrdenie o tom, že v Čechách a na Morave početnosť a charakter emigrantov znamenala vytvorenie jedného z európsky relevantných „centier“, ale, paradoxne, asi menšiu asimiláciu. Na Slovensku sa v prípade ruskej emigrácie udial jav pripomínajúci tvorbu roztoku: keď sa rozpustením v prostredí mení nielen charakter rozpúšťajúceho sa elementu, ale aj prostredia, v ktorom sa rozpúšťa. Znamenalo to síce početne slabšiu emigráciu, ale zároveň zmenu citlivosti k „ruskému“. Faktickú neporovnateľnosť ruskej emigrácie v Čechách a na Slovensku nakoniec možno vyčítať i z materiálov, vychádzajúcich v Slovanskom ústave ČAV, ako aj z monografickej práce L. Harbulovej, spracúvajúcej práve toto obdobie ruskej emigrácie na Slovensku.⁵

Ďalším, druhým významným faktorom už aj medzivojnového obdobia je, pochopiteľne, väčšia diferencovanosť českého prostredia, pravda v tom čase je český kontext aj inštitucionálne silnejší. Do konkrétnej podoby premenené vo vzťahu k téme to znamená, že sa v slovenských prekladoch objavujú v 20. a 30. rokoch postupne predstavitelia ruskej moderny, prelomu storočí, do istej miery dekadencie (L. Andrejev, I. Bunin, A. Kuprin, D. Merežkovskij, M. Gorkij), temer úplne absentuje súdobá literatúra, hádam s výnimkou Bloka a Jesenina. Ako teda vyzerá situácia prekladov ruskej modernistickej/avantgardnej spisby v porovnaní slovenského a českého kontextu?

V medzivojnovom období je zrejme širka v pôvodnom jazyku i v prekladoch vydávaných ruských textov v Čechách a na Morave. Ako sme už naznačili, v slovenskom kultúrnom priestore knižne temer absentuje práve tá časť ruskej modernistickej literatúry ako aj literatúry avantgardnej, ktorá pôsobila na európsku spisbu 20. storočia (A. Achmatovová, M. Cvetajevová, V. Majakovskij, B. Pasternak, ale aj M. Bulgakov, B. Pilňak, J. Zamjatin, M. P. Arcybašev a i.), bola jej prirodzenou súčasťou. Práve v tomto ohľade sa situácia

⁵ HARBULOVÁ, L.: Ruská emigrácia na Slovensku 1918-1940. Prešov, PU 2000.

komplementarizovala českým kultúrnym kontextom, ktorý buď prinášal už spomínané diela, publikované v ruštine alebo české preklady. V českom prostredí zohrávali významnú úlohu aj práce viacerých autorov inšpirované prítomnosťou ruských emigrantských kruhov či konkrétne aktivity niektorých emigrantských autorov.⁶

Hovorili sme, že v špecifickej pozícii sa v slovenskom kontexte ocitli Sergej Jesenin a Alexander Blok - aj v tomto prípade bola zrejme relevantná a prvoradá miera tradičnosti (?) autorskej poetiky, podoba a charakter jej akceptácie/odmietania. Menšia „inakosť“ A. Bloka a S. Jesenina oproti „fungujúcim“ poetickým normám i v zmysle už naznačenej zotrvačnosti čitateľského vkusu priniesla teda i širší záber ich prekladov (S. Jesenin: 1939-1940 - 4 publikované zbierky + 78 básní). Okrem toho, Jesenin a Blok prekladal jeden z aktívnych slovenských spisovateľov, ktorí svojimi prekladateľskými a editorskými aktivitami v danom období vstupovali do procesu recepcie ruskej literatúry na Slovensku - básnik Janko Jesenský (1874-1945). Na margo treba dodať, že Jesenského výber Jesenina bol impulzom na jednu z prvých profesionálnych kritických reflexií prekladu, jednu z tých, ktoré konštituovali tradíciu prekladateľskej kritiky a reflexie prekladu, ktorá sa naplno rozvinula neskôr.⁷

Ako solitéry vychádzali v jeho prekladoch v Slovenských pohľadoch i Slovenských smeroch texty B. Pasternaka, A. Achmatovovej, K. D. Baľmonta, J. V. Briusova, N. Gumil'ova, O. Mandelštama, M. Vološina, pre svoju fragmentárnosť však neznamenali zásadné vkročenie do slovenského kultúrneho priestoru. Ich knižné vydanie (aj keď nie úplné) sa uskutočnilo až v roku 1947 pod názvom *Z novšej ruskej poézie*.⁸ E. Panovová v súvislosti s touto publikáciou oprávnene upozorňuje na fakt, že napriek neskorému knižnému vydaniu napospol ide o preklady medzivojnového obdobia autorov v Rusku pôsobiacich dominantne v predrevolučnom období, a v tomto zmysle ich porovnáva s podstatne tendenčnejším - podľa nej dosť jednoznačne na proletársku poéziu zameraným českým výberom V. Mathesia z roku 1932. Práve aj toto Panovovej konštatovanie súzvučí s Vajdovej hypotézou o fragmentárnosti, resp. vždy na osobnosti postavenej orientácii recepcie a prekladovej konkretizácie. Podľa Panovovej Jesenského výber „obchádzajúci proletárskych básnikov“ je „odrazom jednak iných, menej diferencovaných spoločenských pomerov a inej literárnej atmosféry, a jednak inej svetonázorovej a

⁶ KUBA, F.: *Básníci revolučného Ruska*. Praha 1924. HOSTOVSKÝ, J.: *Tragika v živote a díle ruských spisovatelů a jiné články o ruské literatuře*. Pardubice.sv. 2. 1925, VRZAL, A.: *Přehledné dějiny nové literatury ruské*, Brno 1926. JIRÁSEK, J.: *Sovětská literatura ruská 1917-1936*, Praha 1937.

⁷ CHORVÁTH, M.: *Janko Jesenský. Výber z poézie Sergeja Jesenina*. Elán, 6. apríl 1936, č. 8, s. 8.

⁸ JESENSKÝ, J.: *Z novšej ruskej poézie*. Liptovský Sv. Mikuláš, Transcius 1947.

skúsenostnej zaradenosti prekladateľa a zostavovateľa antológie, ako i to, že Jesenský sa sústredil na jemu bližších ‚nemysticizujúcich‘ symbolistov a akmeístov.“⁹

M. Tomčík v súvislosti s výberom prekladaných textov v medzivojnovom období konštatoval: „...sovietska porevolučná poézia pôsobila svojimi obsahovými a tvárnymi zložkami na veľkú časť modernej lyriky... súvislosti sú najviac badateľné v tvorbe davistov... dôležitú úlohu okrem ruských originálov zohrali ich české a inorečové preklady.“¹⁰ Má na mysli najmä recepciu tvorby V. Majakovského, ktorý však ani v 20. ani v 30. rokoch nezaznamenal na Slovensku (na rozdiel od Čiech) nijaký knižný preklad, veľmi sa neprekladal ani časopisecky, ale ako emblém (najmä pre davistov) kultúrne zohrával významnú úlohu. T. Ivanová vo svojej úvahe v 60. rokoch dokumentuje emblematickosť tohto autora v slovenskom kultúrnom kontexte Novomeského uverejnením vedome nápadného oznamu už v polovici 20. rokov: „Novomeský v mene celého kolektívu vo veľkom čiernom rámečku publikuje:

*Zvestujme smrť poetizmu.
Apollinaire zomrel.
Nech žije Majakovskij!*“¹¹
XXX

Reálne fungujúca komplementarita slovenského a českého kultúrneho priestoru zohráva svoju úlohu aj v období po r. 1945.

V období česko-slovenského odmäku - s príznačným istým oneskorením po tom „sovietskom“ - sa po verejnom „vyhlásení“ kultu osobnosti na 20. zjazde KSSZ načas pootvorili dvierka v slovenskom kultúrnom priestore pre recepciu ruskej literatúry 1. tretiny 20. storočia - teda moderny a avantgardy, a to najmä v časopiseckej podobe, ktorá bola prirodzene „demokratickejšia“, ako ukázala doba - zasiahla široké spektrum kultúrneho slovenského čitateľstva, nabudeného československou (pražskou) jarou. Slovenský kultúrny priestor tak robí približne od roku 1963, a to najmä v časopisoch - Slovenské pohľady a Kultúrny život majú medzi nimi významné miesto. Slovenský kultúrny priestor doháňa zameškané, spláca manká moderne a avantgarde.

Je to čas príznačný záujmom editorov o publikovanie tvorby reprezentantov ruskej literárnej moderny a avantgardy, spisovateľov i teoretikov tzv.

⁹ PANOVOVÁ, E.: Janko Jesenský - prekladateľ ruskej poézie. In: Genéza slovenskej socialistickej literatúry. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1972, s. 321.

¹⁰ TOMČÍK, M.: Preklad a vzťah slovenskej medzivojnovovej literatúry k iným literatúram. Slovenská literatúra, 23, 1976, č. 1, s. 49.

¹¹ Citované podľa IVANOVÁ, T.: K teórii konštruktivismu a otázkam slovenskej proletárskej literatúry. In: Slovensko-slovenské literárne vzťahy. Bratislava, VSAV 1968, s. 161. Pôvodne NOVOMESKÝ, L.: Poetizmus. Pravda chudoby, 6, 1925, č. 38.

strieborného veku ruskej literatúry. Išlo o autorov predtým často traktovaných ako nevhodných, „dekadentných“, ku ktorým bola edičná politika predošlých rokov nútená zaujať rezervovaný postoj. Ich poetika totiž nenapĺňala oficiálne požadované kritériá normatívnej metódy socialistického realizmu. Patrí sem napríklad tvorba moderných ruských spisovateľov L. Andrejeva (1871-1919), I. Bunina (1870-1953), M. Bulgakova (1891-1940), F. Sologuba (1863-1927), A. Platonova (1899-1951), ruských symbolistov A. Bloka (1880-1921), A. Belého (1880-1934), A. Remizova (1877-1957), experimentálna poézia V. Chlebnikova (1885-1922), poézia akmeistov A. Achmatovovej (1889-1966) a O. Mandelštama (1891-1938) či imажinistická poézia S. Jesenina (1895-1925) a futuristická tvorba V. Majakovského (1893-1930).

Motiváciou týchto vydavateľských aktivít v 60. rokoch bolo predovšetkým úsilie vyplniť isté generačné a vývinové vákuum v prekladoch ruskej literatúry na Slovensku sprotredkovať tak celistvejší obraz o ruskej literatúre v slovenskom prostredí. Navyše, s takýmto prístupom akoby súzvučala aj nová tendencia v prekladaní (najmä poézie), reprezentovaná predstaviteľmi tzv. trnavskej skupiny, z nich sa ako prekladatelia z ruskej literatúry prezentovali najmä L. Feldek a M. Válek. S. Pašteková vzniknutú situáciu hodnotí nasledovne: „... v tomto období klesá záujem časopisu o ruskú literatúru ako celok, reflektuje sa predovšetkým fenomén výtvarnej a literárnej avantgardy v európskom kontexte umenia. Napríklad roku 1965 bolo celé jedno číslo SP (č. 10) venované problematike umeleckých avantgárd, v súlade s orientáciou slovenskej kultúry k umeleckej avantgardnosti a modernite.“¹² Práve otázkam moderny, avantgardy a súdobej literatúry v Slovenských pohľadoch 1960-1970 som sa zaoberala aj ja v štúdiu, ktorá mi vlastne potvrdila hypotézu o fungovaní ruskej moderny, avantgardy a súdobej literatúry v SP ako o jednom z aktívnych kanálov súdobého slovenského uvažovania o nich, ich prekladania, reflexie a recepcie.¹³ Predsa len stereotyp publikovania ruskej literatúry ako „vzoru“ v tomto ohľade paradoxne pootvoril stavidlá aj pre nazhromaždený prívál západoeurópskej literatúry 20. storočia. Významnú úlohu v tomto čase, práve v súvislosti s ruskou kultúrou, zohrali články a editorská činnosť O. Čepana, ktorý v rokoch 1964-1965 publikoval manifesty ruskej výtvarnej a literárnej avantgardy a články o nej.¹⁴ Vzhľadom na proces nor-

¹² PAŠTEKOVÁ, S.: Transformácie obrazu ruskej literatúry. (1945-1970). In: Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996, cit. d., s. 92.

¹³ KUSÁ, M.: Ruská (sovietska) literatúra v Slovenských pohľadoch v rokoch 1960-1970 (moderna, avantgarda, súčasnosť). In: KUSÁ, M.: Literárny život, literárne dianie, literárny proces. Vnútroliterárne, mimoliterárne a medziliterárne súvislosti ruskej literatúry 20. storočia. Veda a ÚSL SAV, Bratislava 1997.

¹⁴ ČEPAN, O.: Chlebnikov, básnik ako taký. SP, 80, 1964, č. 10, s. 45. Tenže: Manifesty ruskej výtvarnej avantgardy. SP, 80, 1964, č. 10, s. 46.

malizácie po roku 1970, edičné aktivity dovŕšuje O. Čepan fakticky až začiatkom 90. rokov vydaním prekladov diel K. Maleviča a S. Šaršúna.¹⁵

Po Slovenských pohľadoch preberá časopiseckú štafetu zoznamovania so skúmanou literatúrou Revue svetovej literatúry, knižne vychádzali moderné či avantgardné texty skôr ojedinele...

Dosah na slovenskú prekladovú tvorbu sa prejavil predovšetkým záujmom tých, ktorí „naväzujú“ - Váľkov preklad Voznesenského, ale aj prvý zahraničný preklad G. Ajgiho, J. Jevtušenka, R. Roždestvenského, B. Achmatulinovej...

Český kontext, pokiaľ je mi na základe prác českých rusistov (O. Uličná, O. Richterek) známe, rozširuje ešte viac v tomto období škálu ruskej moderny a avantgardy, skúma ju (Z. Mathauser) zásadným spôsobom. Avantgarda, pravda, rezonovala aj na Slovensku, ale práve pre menšie poznanie trochu iným spôsobom: Choma reflektuje v knižke *Od futurizmu k literatúre faktu* V. Majakovského, podobne ako Z. Váľková, či T. Ivanová primárne ako socialisticko-realistického autora.¹⁶

70. roky - roky normalizačné v zmysle predsa len o čosi uvoľnenejšej situácie na Slovensku ako v Českej republike - priniesli i viacero prekladov „problémových“ autorov (A. Kuprin, L. Andrejev, M. Bulgakov) i existenciu knižných i časopiseckých prekladov, ktoré, napriek ich oficiálnemu zákazu, svojou fakticitou pôsobili na ďalšie formovanie recepcie (B. Pasternak, A. Siňavskij, A. Remizov, V. Rozanov, M. P. Arcybašev a i).

80. roky, ktoré najmä v českom priestore znamenajú výraznú polarizáciu oficiálneho a neoficiálneho literárneho života, v slovenskom prostredí v knižných prekladoch ešte dovŕšujú to, čo bolo možné súdobo vydať. Ako uvádza E. Maliti „...v širšom časovom horizonte vychádzajú preklady J. Zambora *Mestu a svetu* V. J. Briusova (Tatran 1983), výber z poézie M. Cvetajevovej *Nespavosť* (Slovenský spisovateľ 1986), *Vrcholiaca luna* A. Achmatovovej (Tatran 1989), ešte predtým *Spálený zošit* tej istej autorky (Tatran 1981), pričom v oboch z dôvodov ‚indexovosti‘ chýbalo *Rekviem*. V preklade M. Ferku pod názvom *Samostrel lásky* vychádza výber z poézie V. Chlebnikova. Po českom vydaní zbierky *Ústa slunce - básnici ruského akmeizmu* (Odeon 1985) sa uvažuje o podobnom projekte aj na Slovensku.“¹⁷ H. Valcerová-Bacigálová práve v recenzii Zamborovho prekladu Cvetajevovej konšta-

¹⁵ Pars pro toto: ŠARŠÚN, S.: Klapan. Knižná edícia Fragment, Bratislava 1994.

¹⁶ CHOMA, V.: *Od futurizmu k literatúre faktu*. Bratislava, Tatran 1972, VÁLKOVÁ, Z.: *Majakovského poézia v slovenskom preklade*. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1977.

¹⁷ MALÍTI, E. Sovietsky mnoholiterárny fenomén - zrkadlenia v priestore. In: *Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996*. Cit. d. s. 127-128.

tovala: „...základný vývin slovenského básnického prekladu z ruštiny sa totiž neodohrával na prekladoch klasiky, ale modernej sovietskej lyriky.“¹⁸

Pre obdobie od roku 1990 je charakteristický fenomén, ktorý, možno po uvedení si historických okolností, nemusíme vnímať ako paradox: Explicitnejší a inštitucionálne výraznejší „odklon“ od vyučovania ruského jazyka, kooperácie s Ruskom v podstate aj na najvyššej úrovni (napr. periodicita štátnych návštev) v českom prostredí vyvoláva silnejší, požadovanejší tlak na poznanie ruského taktu výrazne formulovaného ako iného; navyše sa k tomu pridáva väčšia „sila“ trhu (9/5 miliónov), ešte stále z toho vyplývajúci vyšší počet aktívnych rusistov a najmä „priame“ napojenie na bývalú alternatívu, underground, neoavantgardu, postmodernu..., ktoré vzniklo a utváralo sa aj v rokoch normalizácie výraznejšou bifurkáciou českého kultúrneho života. Navyše, aj podstatne širšie zázemie prekladov 20. storočia spoluutváralo v českom kultúrnom priestore diferencovanejšiu predstavu o ruskej literatúre ako tomu bolo v slovenskom prostredí. Aj z tohto dôvodu sa v období po r. 1990 (1993) výraznejšie prekladovo i bádateľsky „vracia“ slovenský kultúrny priestor k moderne (symbolizmus-prekladovo, reflexiou) o čosi menej k avantgarde (Charms) a neoavantgarde (Ajgi). Len veľmi ťažko sa v slovenskom kultúrnom prostredí presadzuje postmoderna, alternatíva, ktorá sa pociťuje ako „neruská“. Stále, s výnimkou časopiseckých textov v preklade V. Kupku sa jedná iba o V. Jerofejeva, na rozdiel od českého kultúrneho priestoru, ktorý má svojho Mamlejeva, Sorokina, Pelevina, Charitonova a d'. Rozdiel medzi slovenským a českým kultúrnym priestorom je v tomto ohľade v menách i číslach...

Zotrvačnosť, obavy z malého trhu, absencia prekladateľov prezentujú teda slovenský kultúrny priestor ako podstatne opatrnejší - ide naozaj o dovršovanie istého základného poznania moderny a avantgardy, vzpiera sa postmoderne. Zaiste to súvisí aj s menšou diferenciáciou vydateľských médií - na Slovensku sa predsa len preklad ruskej literatúry preniesol skôr mimo bývalé kamenné vydateľské domy (Hevi, Knižná dielňa Timotej, L. C. A., Studňa). Zároveň sa v prekladaní textov ruskej proveniencie mení aj proporcia prekladov poézie a prózy v prospech poézie, podobne ako knižných prekladov v prospech časopiseckých (Fragment K, Rak, KŽ, Dotyky, RSL), kde sa často prezentujú akési „miniantológie“.

Ak sa teda obľúkom vrátim k predmetu týchto úvah, vytýčenému v názve, znovu môžem len konštatovať potvrdenie dôležitosti česko-slovenského kontextu aj po roku 1993. A to aj vtedy, keď sa v slovenskom preklade začínajú znovu objavovať aspoň kultové texty 20. storočia (Bulgakovova *Diaboliáda*,

¹⁸ 18. VALCEROVÁ-BACIGÁLOVÁ, H.: Zamborov preklad Cvetajevovej a básnický preklad na Slovensku po roku 1945. Revue svetovej literatúry, 24, 1988, č. 3, s. 168.

či *Majster a Margaréta*, Zoščenkov *Kolotoč*, texty Il'fa a Petrova),¹⁹ stále sú nevyhnutné aj české preklady Charmsa či Vvedenského, ale povedzme aj už spomínaného Pelevina a pod. Práve totiž „národné“ a „slovansky“ orientované periodiká, reflexia literatúry, ktoré by teoreticky mali spĺňať túto úlohu, logicky majú „tradičnejšie“ preferencie a priniesli v slovenskom preklade v podstate z postmoderných textov vlastne len *Ruskú krásavicu*.

XXX

Cieľom predloženého textu bolo úsilie upozorniť naozaj len v niekoľkých historicky „kusých“ fragmentoch poukázať na ďalší z aspektov česko-slovenských vzťahov v súvislosti s prekladom, ktorý, zdá sa, nie vždy reflektuje aj český kontext.

¹⁹ Všetky spomínané knihy vyšli v tomto roku vo vydavateľstve Európa nerusistu Martina Pícha v obnovených (teda väčšinou jazykovo zredigovaných) prekladoch. Texty vyšli v edíciách *Premena* (Bulgakovova *Diaboliáda*) a *Kolotoč* (ostatné), v edícii *Premena* vyšli aj *Kafkove texty: Amerika, Proces a Zámok*. Ako hovorí propagačný text vydavateľa v knižke: „Zámerom vydavateľstva Európa je vrátiť na slovenský knižný trh diela najvýznamnejších európskych spisovateľov XX. storočia v reedíciach a predstaviť v nových prekladoch autorov na Slovensku doposiaľ neznámych. (...) Prehľad a znalosť kvalitnej literatúry je samozrejmpou výbavou každého Európana. je to literatúra sveta, do ktorého patríme.“